

T NGEN

Vinter 2017

TINGEN

- afdelingsblad for Idéhistorie
Vinter 2017

Trykt hos:

Fællestrykkeriet for Sundhedsvidenskab
Århus Universitet, Bygn. 1633

Oplag: 100 eks.

Udgives med støtte fra
Institut for Kultur og Samfund

Paris, det sted på Jorden, der er fjernest fra Paradis, forbliver ikke desto mindre det eneste sted, hvor det er dejligt at fortvivle.

- E. M. Cioran, *Bitterhedens syllogismer*

Leder...

Kære læser,

I nærværende nummer af *Tingen* er vi med kærlighed i brystet fra sidste udgivelse fløjet med åndens vinger videre til Paris. En europæisk hovedstad, hvis tumultariske historie og evige summen har leveret tankegods og historiske begivenheder af stor betydning for eftertiden. Paris agerede geografisk centrum for den franske revolution og Pariserkommunen og tænkere som Voltaire og Marx var bosiddende i Paris. Utallige kunstnere og forfattere følte sig i løbet af det 19- og 20. århundrede draget af Paris' blanding af vildskab og romantik og i efterkrigstiden flød jazzens toner og røgen fra Sartre og kompagnis cigaretter langs med Seinen gennem byen. Med afsæt i Paris som inspiratorisk smeltedigel for kulturel virksomhed og historisk skueplads for væsentlige begivenheder, kan vi præsentere en række forskellige artikler, der på hver sin måde dufter af Paris.

Kalle Nielsen har skrevet en artikel om Victor Hugo som politisk forfatter med perspektiv til Juli-revolutionen i 1830. Han foretager i den forbindelse en læsning af *Klokkeren fra Notre Dame* og ser på hvilken dobbelthed af både betagelse og foragt for masserne Hugo nærrede.

Benjamin Asger Krog Møller og Amalie Møller Dybro samtaler om kærlighed og parforhold blandt revolutionære pariserbohemer og hvorledes den antiborgerlige emancipations-revolution kan siges at starte i soveværelset.

Selv bidrager jeg med en artikel om studenteroprøret i 1968, særligt Majrevolten i Paris. Fra gadekampenes flyvende brosten zoomer jeg ud til ideerne bag og sammenfatter Herbert Marcuses kritiske teori, der virkede som ledestjerne for oprøret.

Derudover har vi også (med bitter smag i munden!) fornøjelsen af at kunne tilbyde jer et blik ind i weltsmertzens sodsorte tomrum i Anders Ladefoged Christensens anmeldelse af i Paris bosatte filosof og litterat E.M. Ciorans *Bitterhedens syllogismer*. Her gives der en smagsprøve på Ciorans sarkasme, livslede og foragt for fornuftens evige forsøg på opbyggelighed.

Rødderne den Arkivariske Front introducerer til en brevveksling fra 1961 mellem Peter Kemp, som på daværende tidspunkt var bosiddende i Sorbonne i forbindelse med et individuelt tilrettelagt tilvalgsstudie, og Johannes Sløk, der husker tilbage på sit eget tilvalgsophold på Sorbonne og College de France i 1948. Der fortælles om besværligt fransk bureaukrati, forelæsninger hos berømte filosofiprofessorer og hvorledes de franske studerende er langt mere politisk aktive ved siden af studiet end dansken.

Derudover har vi i anledning af juletiden valgt at dele redaktionens bogønsker med jer. Sidst men ikke mindst finder I kommende temareda­ktør Casper Folmer Jensens Call for Papers til næste udgivelse, hvor temaet gælder manifester.

Husk derudover at *Tingen* med glæde modtager bidrag af forskellig art - anmeldelse, artikler, essays - blot det har idéhistorisk relevans. Vores mail er stadig ide.tingen@gmail.com.

Vi håber tidsskriftet vil vække til eftertanke i en tænkningens tid, hvor mørket ankommer tidligere på dagen end resten af året.

God læselyst på redaktionens vegne,

Mathias Guldberg (temareda­ktør)

Hvem...

Redaktion

Anders Ladefoged Christensen (ansv. redaktør)

Mathias Guldberg (temaredaetør)

Arendse Wenzel Måge

Casper Folmer Jensen

Dann Grotum Nielsen

Bidragssydere

Kalle Nielsen

Amalie Møller Dybro

Benjamin Asger Krog Møller

Mathias Guldberg

Anders Ladefoged Christensen

Rødderne den Arkivariske Front

Forsideillustration

Rebecca Lyhne

Layout

Dann Grotum Nielsen

Kontakt

ide.tingen@gmail.com

Unge demonstrerende i Paris' gader råber på forandring. Læs mere om dette emne i Mathias Guldbergs artikel "Majrevolten i Paris - med perspektiv til Herbert Marcuses kritiske teori".

(Billedkilde: Polfoto/Topfoto)

Indhold

temaartikler

- Kalle Nielsen: *Folkemængden og skuespillet i Klokkeren fra Notre Dame* s. 10
- Amalie Møller Dybro & Benjamin Asger Krog Møller: *Paris mon amour: En samtale om kærlighedens distribution blandt revolutionære pariserbohemer* s. 14
- Mathias Guldberg: *Majrevolten i Paris - med perspektiv til Herbert Marcuses kritiske teori* s. 22
- Anders Ladefoged Christensen: *Anmeldelse af Bitterhedens syllogismer* s. 26
- Rødderne den Arkivariske Front: *Vil du på udveksling til Paris? - Indføring i individuelt tilrettelagt tilvalg i udlandet, anno 1948 og 1961* s. 28
- Rødderne den Arkivariske Front: *Jeg glemte min livret - Peter Kemp til Johannes Sløk 1961* s. 30

andet

- Tingens redaktion: *Redaktionens ønskeliste, julen 2017* s. 48

Call for Papers

tema:
paris

Folkemængden og skuespillet i *Klokkeren fra Notre Dame*

Forfatteren Victor Hugo (1802-1885) var i sin tid, og er vel stadig, en af Frankrigs allermest ansete forfattere. Ikke nødvendigvis anset som en stor litterær mester (her er meninger delte), men anset på den måde, at hans navns nævnelse kan vække en reaktion af en vis intensitet, såvel blandt franskmænd som mange af os andre. Hans ansigt var på fem-francs-sedlen før euroen kom til, og han ligger begravet i Panthéon.

Hugos litterære personlighed, som man finder den i *Notre Dame de Paris*, indbyder til at blive beskrevet med ord som "bombastisk", "sprudlende" eller "overflydende". Han går ikke af vejen for hverken en filosofisk digression om kunstnerens personlighed, en slapstick-agtig vits om døde dommere eller 14 tætskrevne sider om bygninger i Paris i det 15. århundrede.

Al denne stilistiske overflod er sikkert en del af det, der gav Hugo den kultstatus han fik. Men udover den rene stil var der også et indhold, hvor han hen-

vendte sig specifikt til pariserne og især sin samtids parisere, både politisk og poetisk.

Hugo påbegyndte den roman som på engelsk hedder *the Hunchback of Notre Dame*, og på dansk hedder *Klokkeren fra Notre Dame*, men originalt bare hedder *Notre Dame de Paris*, den 25. juli 1830. Den 27. juli begyndte den revolution, som skulle blive kendt som Juli-revolutionen. Efter således at være blevet afbrudt, genoptog Hugo romanen i september og skrev den færdig i januar 1831 (Hugo, 1993). Det er ikke svært at se, at den endelige roman, sådan som den kom til at se ud, i udpræget grad handler om Juli-revolutionen og om forholdet mellem Paris og revolution i det hele taget.

En del af den romantik, der opstod omkring Juli-revolutionen, har at gøre med katedralen Notre Dame specifikt. Jeg citerer: "The other event occurred the next day, July 28th, when the revolutionary tricolor - proscribed for fifteen years

by the Bourbons - appeared atop one of the towers of Notre Dame. The ringing of the cathedral's colossal bell, seldom heard in the capital, immediately attracted attention to this popular symbol of 1789 and of Napoleon's empire" (Boime, 2004: 235).

Man genfinder dette motiv på Eugène Delacroix's berømte maleri *Friheden Fører Folket på Barrikaderne*, som er malet samme år. I baggrunden af maleriet til højre finder man Notre Dame, og fra toppen af det ene tårn kan man se en tricolore hvis man kigger godt efter. (Dette maleri optrådte desuden også på 100-francs-sedlen).

Hvilken rolle disse tricolorer så end spillede på selve dagen, er de senere blevet skrevet ind i et mere eller mindre romantisk narrativ omkring Juli-revolutionens forløb. Bemærk ordet "fører" i maleriets titel og bemærk fanens fremtrædende plads i kompositionen. Det der foregår er, at folkemassen bliver motiveret til revolution, bliver så at sige ført frem, af den rørende idé om friheden symboliseret ved den revolutionære fane og frihedsgudinden.

På samme måde narrativet om fanen på katedralens tårne: Da rebellerne hejste flaget, blev byens masser motiveret til

revolution, og allerede samme aften var hele byen under deres kontrol.

Det er netop dette element, der interesserer Hugo i hans roman. Folkemassen, og det skuespil som de finder sig betaget af.

Der findes en scene i *Notre-Dame*, som man næsten fristes til at kalde en urscene. Den gentager sig i forskellige former i løbet af romanen, og således er både den første og den sidste scene en variation over den.

Hvad er denne scene?

En folkemasse er samlet under stor ulejlighed, og der er en stemning af forventning, for massen skal til at se et skuespil. I den første scene er massen samlet i le Grande Salle, den store sal i Justitspaladset, og det er bogstaveligt talt et skuespil de skal være vidne til. Stykket er skrevet til den lejlighed, at forskellige flamske embedsmænd kommer på besøg i Paris. Disse embedsmænd bliver imidlertid forsinkede, så stykket begynder ikke klokken tolv som planlagt. En dårlig stemning begynder at sprede sig i mængden. Da råber en parisisk student, at stykket må begynde omgående, og at flamlændingerne kan rende dem. Dette slår folkemassen som en strålende idé:

"We must have the mystery [skuespil-

Kalle Nielsen:

Folkemængden og skuespillet i *Klokkeren fra Notre Dame*

let, red] immediately!' resumed the scholar; 'or my advice is that we hang the bailiff of the Palace in the way of comedy and morality!'

'Well said!' exclaimed the people. 'and let us begin the hanging with his sergeants!'

A great acclamation followed." (Hugo, 1993: 11)

Men da stykket så nødtvungent bliver igangsat, mister folkemassen næsten med det samme al interesse, da et nyt, mere interessant skuespil går i gang. De flamske embedsmænd ankommer til salen sammen med kardinalen af Bourbon. Dette simple skuespil, at vigtige mænd træder ind i salen, sætter folkemassen på den anden ende: "The entrance of his eminence disorganized the audience completely. [...] Each one wished to obtain a better view of him. Each one stretching his neck over his neighbour's shoulder." (Hugo, 1993: 21-22)

Her ser vi folkemassen: En hovedløs og hysterisk gruppe, der det ene øjeblik er klar til at hænge folk af ren utålmodighed efter et skuespil, som de alligevel finder uinteressant, så snart berømte mænd kommer forbi. Denne indledende scene, der spiller som en komedie, gentager sig som et storladent melo-

drama i romanens klimaks:

Folkemassen er forsamlet på pladsen foran Notre Dame for at overvære torturen og henrettelsen af Esmeralda, som er beskyldt for hekseri. Idet præsten giver bødlen ordren, adresserer han folket:

"It was the signal given by the priest to the executioner.

The people knelt.

'*Kyre Eleison!*' (Lord have mercy on us!) said the priests, who remained beneath the arch of the portal.

'*Kyre Eleison!*' repeated the throng, with that murmur which runs over a sea of heads, like the waves of a troubled sea." (Hugo, 1993: 273)

Folkemassen er beredte på henrettelsen, men i det øjeblik ændrer skuespillet sig foran deres øjne, da Quasimodo, svingende sig fra katedralen som en anden Tarzan, kommer ned og redder Esmeralda ind i sikkerhed i Notre Dame. Dette slår folket med henrykkelse: "The people, fond of any display of prowess, sought him with their eyes under the gloomy nave." og "the women laughed and wept, the crowd stamped their feet with enthusiasm, for at that moment Quasimodo had a beauty of his own." (Hugo, 1993: 275)

Det betagende skuespil, der udfoldede sig foran folkemassens øjne, var altså i stand til uden videre at flytte deres sympati fra bøddlerne til bøddernes offer, som de nu ønsker at give asyl i katedralen.

Den beskrivelse af pariserne, og implicit af revolutionen, som vi finder i denne roman, er altså af en hovedløs og massehysterisk folkemængde, altid klar til at gå på barrikaderne af den ene eller anden mere eller mindre klare årsag. I sin roman *The Prague Cemetery* parodierer Umberto Eco dette billede af pariserne: "no one is as good as the Frenchman at putting up barricades for whatever reason [...] The Frenchman doesn't really know what he wants, but knows perfectly well that he doesn't want what he has. And the only way he knows of saying it is by singing songs." (Eco, 2012: 11)

Friheden Fører Folket på Barrikaderne og *Klokkeren fra Notre Dame* er romantiske værker, der tilsyneladende glorificerer den revolutionære folkemasse, der på smukkeste vis lader sig fortrylle af den store idé om frihed. Men kigger man lige under overfladen, viser de på allertydeligste vis, at den selvsamme folkemasse i sidste ende nok ikke er til at stole på, og derfra er der ikke så langt

til at sige, at de ikke bør have for meget magt.

Budskabet, i hvert fald ifølge den læsning jeg her har foretaget, er altså, at nok er revolutionen smuk og mindeværdig, men det er ikke ensbetydende med at den revolutionære folkemasse kan være en politisk aktør til almenvellets bedste. Når de kan mobiliseres af et hvilket som helst skuespil, er det jo ikke til at vide, hvad de kan finde på.

Når man betænker disse værkers status og berømmelse, er det tydeligt at se, at de fik lov til at tegne en ikke uvæsentlig del af senere tiders narrativer om Juli-revolutionen. Set i dette lys er det måske ikke tilfældigt, at Victor Hugo underholdte et personligt (og yderst givtigt) venskab med den nye (konservervative) monark Louis-Philippe efter revolutionen.

Litteraturliste

Boime, Albert (2004): *Art in an Age of Counterrevolution 1815-1848*, London: University of Chicago Press Ltd.

Eco, Umberto (2012): *The Prague Cemetery*, London: Vintage Random House

Hugo, Victor (1993): *The Hunchback of Notre-Dame*, Hertfordshire: Wordsworth

Amalie Møller Dybro &
Benjamin Asger Krog Møller

Paris mon amour: En samtale om kærlighedens distribution blandt revolutionære pariserbohomer

I har til jeres egen store begejstring fået lov til at annektere studenterfrontskæmper Mihail Larsens (1947-) kontorinventar fra RUC, heriblandt en mængde bøger. Der er tale om en kerneboring i en tid hvor revolutionen var et kommende faktum og hvor samlivsformer var politiserede genstande for eksperimenter for nye former for liv. Et tilfældigt opslag i den første og bedste bog (David G. Cooper (1931-86), Familiens død (bibliotek Rhodos)) fra den første og bedste kasse, (kasse nummer 3) kan fortælle os at:

"Det konventionelle borgerlige forældrepar er både det super-tvekønnede svin, og en massiv bacon-fabrik" (Cooper, 1971: 89)

Her kunne den revolutionære psykoanalyse og antipsykiatri i frit flet sammenanalysere kødindustrien, kannibalismen og familiefaderens erigerede, i takt med pansersvinenes knippelslag svingende, penis, med henblik på i lyset af den kommende revolution at forsøge en emancipatorisk, præ-revolutionær eksperimentel blotlæggelse af betingelserne for det postrevolutionære liv. Et postrevolutionært liv, hvis udgangspunkt blandt andet skulle være den kommende erkendelse af at "blod kun er tykkere end vand i den forstand, at det er den livgivende strøm i en bestemt form for social stupiditet" (Cooper, 1971 31). Kærligheden måtte altså ud af kernefamilien, og ifølge Cooper er det væsentligste startpunkt for den enkelte at erkende at kærlighed ikke er en kvantificerbar størrelse, at monogamiets ekskluderende struktur ikke er naturtvungen; hvilket vil sige at distribueringen af kærlighed ned i monogame forhold er en borgerlig konstruktion.

Man finder tidligere lignende motiver i Wilhelm Reichs (1897-1957), undersøgelser

af samfund, fascisme og orgasme, og i praksis i hans eksperimentelle bofællesskab i Ryparken. Men da forhåndenværende tekst i kraft af indeværende nummer af Tingens tema har en mere frankofil ambition kan vi også pege på at den Surrealistiske bevægelses frontfigur André Breton (1896-1966) allerede i 1920'erne inverterede Sigmund Freuds (1875 – 1939) psykoanalyse og pegede på nødvendigheden af opløsningen af kernefamilien og den totale samfundsmæssige revolution med henblik på udfrielsen af underbevidstheden og fantasien.

Selvom det mest iøjnefaldende ved surrealisternes debatter om sex og kærlighed er en slående tilstedeværelse af homofobi og misogyni (en ung Raymond Queneau (1903-1976) undtaget), så får man dog det generelle indtryk, at her kobles pariseravantgardens eksperimentelle livsstil for alvor med realiseringen af et filosofisk og politisk projekt. (Se evt. Investigating Sex Surrealist Discussions Red. José Pierre)

En yderligere betoning af det komplekse forhold mellem teori og praksis ser man hos den postavantgardistiske bevægelse Situationistisk Internationale (1957-72), der som udgangspunkt for deres eksperimenter tog selve spørgsmålet om individets magt over situationen med henblik på forberedelse til den postrevolutionære frie konstruktion af situationer, herunder naturligvis de erotiske situationer. Rammerne for Internationalet var i høj grad sat af dets sekretær Guy Debord (1931-2004), i tæt samarbejde med hans elsker gennem mange år Michèle Bernstein (1932-).

Med seksual-emancipatoriske eksperimenter kommer selvfølgelig også spørgsmålet om køn. Dette findes dog ikke særligt eksemplificeret hos situationisterne, til gengæld blotter de i det tidlige arbejde en klar eksistentialistisk inspiration. Med disse to forhold, køn og eksistentialisme in mente, kunne man pege associativt på et tredje forhold: Eksistentialismens foregangspar Simone de Beauvoir (1908-86) og Jean Paul Sartre (1905-80).

Op er man først i denne kobling, der mest af alt er holdt sammen af en frankofil ambition og et fokus på pardannelsen som udgangspunkt for en livgivende strøm af en særlig form for social filosofi, er det så ikke rigtigt at det vælter frem med slående associative krydsninger mellem Beauvoir & Sartre og Debord & Bernstein?

A: Tjoeh...

B: Muligvis!

A: Altså den mest iøjnefaldende lighed, må være det meget parisiske fænomen 'intellektuelt-og-romantistisk-men-ikke-mindst-intellektuelt-og-desuden-revolutionsromantiserende-samtidsforagtende-langvarig-pardannelse'. Mest af alt har de nok caféen tilfælles. På de parisiske caféer har de, i tosomhed og blandt medsammensvorne, roteret velkendt mellem revolutionstanker, abrikoscocktails og betragtninger over unge elskere. For begge parter gælder det at de tilbragte store dele af deres liv sammen, og at den gensidige påvirkning (og gensidig var den!) rakte langt ud over banale romantiske erfaringer - de var partnere i teori og kærlighed. Jeg vil vove og påstå at hverken situationisterne eller eksistentialismen havde været det samme uden disse markante pardannelser.

B: Jeg tror også at netop denne tosomhed muliggjorde meget af deres arbejde. En forskel er den, at Beauvoir og Sartre, modsat Bernstein og Debord, var børn af overklassen og i højere grad bevægede sig på kanten af den borgerlige klassisk intellektuelle persona. En lighed parrene imellem er til gengæld at de skiftevis har understøttet hinanden i det kunstneriske arbejde ved at påtage sig mere mondæne arbejdsopgaver, som frisatte den anden part til at eksperimentere.

A: Jeg tror faktisk at der på netop dette område afsløres en vis skævhed i forholdet mellem teori og praksis blandt de to pardannelser - måske særligt eksplicit hos Beauvoir og Sartre er der en selvfølgelig enighed om kønnenes ligestilling. Beauvoir har flere gange erklæret sig selv som et nærmest akønnet individ og hævdet, at denne rolle også fungerer i hendes forhold til Sartre. Alligevel støder man ofte blandt intellektuelle karakterer (døde såvel som nulevende) og i den akademiske verden generelt på det fænomen, at kvinden i et forhold påtager sig en form for forsørgerrolle, sådan at manden kan udleve kunstneriske drømme og eksperimentere med akademiske ambitioner. Dette synes også at have været tilfældet fra tid til anden hos Sartre og Beauvoir.

B: Ja, og tilsvarende I en længere periode imens Michel Bernstein og Guy Debord boede sammen, ganske fattige. Det var naturligvis imod Debords teoretiske overbevisning at arbejde, udgivelserne af Situationiste International solgte kun i 5-6 eksemplarer, de resterende sendte de til personer som de fandt interessante.

I denne tidlige periode af internationalet, lige efter at Debord og Bernstein opløste Lettristisk Internationale (1952-57), efter at have taget kontrollen over dette og ekskluderet størstedelen af de øvrige medlemmer, forsørgede de sig for de penge som Bernsteins tjente ved at skrive horoskoper for heste til et væddeløbsblad.

A: Suk. Det er et næsten tragikomisk fænomen at støde på så kort tid efter at kvinderne vandt den famøse plads på arbejdsmarkedet. Faktisk skriver Virginia Woolf i sit berømte essay *A Room of One's Own* netop om den tid hvor kvindelige skribenter endelig vinder indpas i litteraturens verden, men på paradoksalt vis i rollen som pragmatiske forsørgere snarere end kunstnere:

"Hundreds of women began, as the eighteenth drew on, to add to their pin money, or to come to the rescue of their families, by making translations or writing the innumerable bad novels which has ceased to be recorded even in text-books, but are to be picked up in the fourpenny boxes in the Charing Cross Road." (Woolf, 1929: 64)

B: Jo,ooo, tragisk og tragisk.. komisk er det i al fald. Hvis jeg skulle lave en pointe i forhold til det, ville det nok være, at det rigtig nok er Debord, der i den situation kommer til at bevare rollen som insisterende ideolog og bevarer sit forhold mellem teori og praksis afklaret, mens spørgsmålet om hvad Bernstein foretager sig for at forsørge bliver mere ligegyldigt, og at man her kan tale om stereotyp fordeling hvad angår spørgsmål om, hvis arbejde betyder mest, hvornår og hvordan, og hvilken part der forventes at kunne gå på kompromis. Og sådan noget.

A: Et hurtigt greb i Beauvoirs hovedværk, *Det Andet Køn* ville fortælle os at kvinden - Bernstein, og Beauvoir selv - ikke gives mulighed for at 'transcendere', men distraheres med såkaldte vigtige opgaver, som lige netop hun kan tage sig af.

Jeg tror at Woolf er både sarkastisk, såret og dybt seriøs når hun skriver "Anon, who wrote so many poems was most often a woman" (Woolf, 1929: 35).

B: Meget apropos så skrev Michèle Bernstein senere de to romaner *Chauxze de la Roy* (1957) og *la Nuet* (1961) til trods for, at det er selvfølgelig indendefor den situationistiske teoridannelse, at romanen er en kontrarevolutionær og ubrugelig genre. Bernstein begrundede bøgernes eksistens med nødvendigheden af at skrabe penge sammen. I beskrivelsen af skriveprocessen understreger hun, at hun kunstnerisk og ideologisk ikke har lagt noget af sig i bøgerne, hvorfor der lige netop rent biografisk er en del stof at hente, idet at hun simpelthen har taget materiale fra hende og Debords hverdag, skåret det lidt i stykker og tilsat populærlitteraturen og den nye franske romans grundlæggende genretræk. (Bernstein, 2013: 10-14) (Hvis man skal forsvare det ud fra et situationistisk standpunkt, så er det måske en slags strategisk *detournement* på den nye franske roman). Dette resulterer konkret i dannelsen af et par underlige fiktive rum, hvor erotiske eksperimenter, avantgardemiljø og badeferie mødes. Bøgerne er sidenhen blevet læst som skæve nøgleromaner til Bernstein og Debords liv- og miljøet omkring det tidlige Situationistisk Internationale og Lettristisk Internationale.

Hvordan tænker i forholdet mellem teori og praksis hos henholdsvis Debord og Bernstein og Beauvoir og Sartre? Eller sat på spidsen: forholdet mellem parforhold og revolution?

A: I forhold til Beauvoir og Sartre er vi heldige, for her kan vi lade dem tale selv, idet at store dele af Alice Schwarzers interviewbog, *Simone de Beauvoir i dag*, adresseres dette emne, hvis vi altså forudsætter at det revolutionære opgør med parforholdet primært handler om opgøret med fx. monogami, svarer de adspurgt af Schwarzer:

Schwarzer: Efter at have læst Deres erindringer, spørger jeg mig selv, om De virkelige ville drage monogami i tvivl, eller om De ikke snarere begge to indrømmede Deres forhold den absolutte prioritet, som reducerede enhver tredje person til en sekundær rolle?

Beauvoir: Jo, det er nok rigtigt

Sartre: Ja, det er der nok noget om. Det var det, som skabte mit modsætnings-forhold til andre kvinder. De ønskede nemlig at spille hovedrollen.

Beauvoir: Det vil sige, at tredje personer – både i Sartres og i mit liv – fra første færd vidste, at det her var et forhold som ville knuse det, man havde til dem. Det var tit meget ubehageligt for dem. Vort forhold gik faktisk lidt ud over en eventuel tredje. Man kan altså godt kritisere vort forhold, fordi det af og til medførte, at man ikke opførte sig korrekt over for andre mennesker. (Schwarzer, 1983: 45)

A: Både Beauvoir og Sartre tager sig fortløbende unge, kvindelige elskere, der også fungerer som en slags intellektuelle lærlinge - og af hvilke de hver især i deres ældre dage adopterer en ung aspirant til at varetage deres arv, den dag de er væk. Disse unge elskere får næsten karakter af (sociale) eksperimenter: Sartre og Beauvoir er altid i korrespondance og udleverer og drøfter løbende deres forhold til "de andre". Man kunne argumentere for at disse flygtige affærer legitimerer Beauvoir og Sartres ellers heteroseksuelle tosomhed, således at de kan se deres egne teorier i øjnene.

B: Ved Bernstein og Debord ser man lignende træk. De respektive elskere inddrages gradvist, og underordner sig det centrale forhold. De synes nærmest at bygge et hierarki af tosomheder, hvor der konstant rapporteres op til den centrale intimitet i Debord og Bernsteins relation. Det afføder dog misundelse og diverse kriser, men dette udjævnes ved en fælles manipulation af de annekterede elskere, hvilket også indebærer en fortløbende infantilisering af disse. Man må sige at Bernstein og Debord i høj grad eksperimenterer med konstruktion af situationer her, hvilket til dels synes at kunne forbindes til deres situationistiske afsæt, men ideen om at frisætte situationen som sådan lader ikke til at være en betydelig drivkraft. Dog synes Bernstein og Debords administrative funktion i Situationistisk Internationale nærmest at være projekteret ud i en romantisk og erotisk administration. Og som parallel mellem disse to aspekter kan man drage

den slutning at: Eksperimenterne i den prærevolutionære situation forudsætter kontrol og isolation, fordi de netop er afgrænsede eksperimenter, hvilket altså indebærer, at det bliver eksperimenter for de få, avantgarden. Dette afføder igen en konkret hierarkisering og instrumentalisering, som ideelt set ikke vil findes i en postrevolutionær situation.

I en vis forstand kan man altså sige at forholdet reproducerer sig selv, ikke som afkom men som eksperimentel erfaring muligvis efterladende et spor af knuste hjerter i det empiriske materiale? Men kunne man ikke med førnævnte Cooper kritisere begge parter for indirekte at reproducere kernefamilien, idet de insisterer på et heterogent forhold, omgivet af parter der kommer til at mime en art børn? At de således mimer familien og dermed skolevæsenet, strisserstaten etcetera.

B: For Situationisterne er det jo ikke i så høj grad spørgsmålet om at undgå reproduktion, der er afgørende. Hele ideen med metoden *detournement* er faktisk at reproducere noget, men samtidig at transformere og mixe det, og i den forstand kan Debord og Bernsteins eksperimenter måske ses som en art socialt *detournement*.

A: Beauvoir adresserer spørgsmålet om reproduktion langt mere konkret:

Beauvoir: Men mit forhold til Sartre var af en sådan art – på en intellektuel basis, og ikke på en institutionel, familiær, eller hvad ved jeg – at jeg aldrig ønskede at få børn. Jeg ønsker ikke at have en reproduktion af Sartre – jeg havde nok i ham selv! Og jeg havde heller ikke lyst til at få en reproduktion af mig selv. Jeg havde nok i mig selv. (Schwarzer, 1983: 45)

B: Med Cooper kunne man måske her klappe i sine små fede hænder (sådan nogle har han netop) og sige at de tager konsekvensen af at være de borgerdyr de er ved simpelthen at indstille den reproduktion af borgerskabet, som det at formere sig i deres tilfælde ville være.

A: Borgerdyr eller ej, har de tydeligvis aldrig ønsket at reproducere den borgerlige familieform, men søgt så vidt muligt at leve i overensstemmelse med deres filosofiske principper. De udkæmper en revolution i soveværelset! Om man vil.

B: Ved netop kun at kæmpe frugtesløst i soveværelset!

Høhø...

Og således har de jo, læst med Cooper, hvis vi vælger at misforstå dem på den måde som I netop gør her, faktisk flyttet slagmarken til soveværelset og derved frarøvet fremtidens revolutionære et uvist antal fjender:

"Frigørelsen må slutte på den revolutionære slagmark, men må også begynde i sengen. Sengen er i denne forbindelse den seng, man er født i, sover i og elsker i. Geværer har naturligvis deres plads, men sengen er måske det store, hemmelige og ubrugte våben i den revolution, vi må gennemføre" (Cooper, 1971: 127).

Litteraturliste

Bernstein, Michèle (2013): *The Night*, London: Book Works

Cooper, David (1971): *Familiens død*, København: Rhodos

Pierre, José (1992): *Investegating Sex Surrealist Discussions*, Brooklyn: Verso

Schwarzer, Alice (1983): *Simone de Beauvoir i dag. Samtaler gennem 10 år*, København: Fremad

Woolf, Virginia (1929): *A room of ones own*, London: Vintage

Majrevolten i Paris - med perspektiver til Herbert Marcuses kritiske teori

"En behagelig, gnidningsløs, fornuftig demokratisk ufrihed hersker inden for den højtudviklede civilisation, som vidnesbyrd om teknisk fremskridt." (Marcuse: 21)

I maj 1968 i Paris får 60'ernes ungdomsoprør sit mest dramatiske udtryk. Det begynder med, at studerende ved Nanterre Universitet i udkanten af Paris forstyrrer undervisningen gennem hele april. Universitetets ledelse lukker midlertidigt Nanterre Universitetet, og et par studenterledere sendes for en disciplinærkomité dagen efter. Som protest og i solidaritet med oprøret indtager studerende gården på Sorbonne-universitetet, men bliver fjernet af politiet og sendt på stationen. Det antænder en lunte i resten af Latinerkvarteret, hvor flere universiteter har hjemme, hvorpå 100 såres, og 500 anholdes samme dag. I de følgende dage hersker en borgerkrigslignende tilstand i Paris' Latinerkvarter mellem studerende og politiet – der rejses barrikader og busser, og biler

sættes i brand. Over 20.000 betjente er på gaden. 10. maj kulminerer begivenhederne i "La Nuit des Barricades", hvor 30.000 studerende demonstrerer bag 40 barrikader med brosten og molotovcocktails. Politiet reagerer med brutalitet og slår løs på liggende studenter. Dagen efter er offentligheden forarget og på studenternes side^I. Fagbevægelsen støtter op om studenterne og udløser en generalstrejke. De ønsker bedre løn- og arbejdsvilkår. 10 millioner arbejdere, hvilket svarer til to tredjedele af den franske arbejdsstyrke, strejker^{II}. En social og politisk revolte ryster det

I <https://www.kristeligt-dagblad.dk/historie/da-ungdommen-gjorde-opr%C3%B8r>

II http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Frankrig/Frankrig_eft-er_1945/Majrevolten

franske samfund i dets grundvold. 30. maj udskriver daværende præsident Charles de Gaulle valg efter at have genåbnet Sorbonne og forhandlet løn og arbejdsvilkår med fagforeningerne. Urolighederne driver over, de Gaulle vinder parlamentsvalget stort, og majoprøret slutter^{III}.

Kampen for frihed

Men hvilke tanker lå til grund for denne protest, der kunne føre til så dramatiske begivenheder? Grundlæggende handlede ungdomsoprøret om at gøre op med det etablerede samfunds autoritet og normer i en kamp for frigørelse af mennesket. Den gammeldags stive, autoritære, patriarkalske magtstruktur i familien, skolen, arbejdspladsen og staten skulle udfordres. Ungdommen ville høres og krævede medbestemmelse og ville gøre op med professorvældet på universiteterne. Den pæne men rådne facade skulle rives ned og seksualiteten sættes fri. Det kapitalistiske samfunds materialistiske stræben og forbrugerisme skulle afsløres som falsk bevidsthed. Kollektive værdier skulle afløse individualisme, og ægte samhørighed erstatte tingsliggørelsen.

Marxismens ideologi var ledestjernen, og amerikanismen fjenden (Lund, Pihl, Sløk: 371). Oprørslysten blev forstærket af den konfliktfyldte historiske kontekst; den kolde krig, maoismen, borgerrettighedsbevægelsens kamp mod segregationspolitikken i USA, Vietnamkrigen, Latinamerikanske revolutioner, mordet på Martin Luther King den 4. april 1968 og afkoloniseringen af Afrika (eksempelvis den franske Algeriekrig)^{IV}.

Opstanden i Paris var langt fra begyndelsen på oprøret, hvis modstand mod autoriteterne havde manifesteret sig siden 1960, men endte i kraft af sin voldsomhed alligevel med at blive symbolet på ungdomsoprørets modstand.

Profeten Marcuse

Den tyske samfundskritiker og filosof med rødder i Frankfurter skolen, Herbert Marcuse, bliver i 60'erne til studenteroprørernes filosof og profet. Studenterne finder i Marcuses bøger en filosofi, der giver dem ret i deres krav og protester, særligt i værket *Det én-dimensionale menneske* (1964). Bannere forsynes med tre M'er for Marx, Marcuse og Mao, og en student udtaler:

III <http://politiken.dk/debat/kroniken/art4744327/Paris-rsquo68-den-store-frigorelse>

IV <http://politiken.dk/debat/kroniken/art4744327/Paris-rsquo68-den-store-frig%C3%B8relse>

"Vi opfatter Marx som profet, Marcuse som hans fortolker og Mao som svær-det." (Glebe-Møller, 1970: 119). I 1967 og 1968 fører Marcuse samtaler med studenterledere som Rudi Dutschke i forbindelse med sin foredragsturné i Europa. Marcuse sympatiserer med studenterne og tilegner sin bog *Frigørelsen* (1969) til "de unge kæmpende", de franske studenter.

Marcuses filosofi tager afsæt i Hegel, Marx og Freud, som han bruger til at sætte en kritik ind overfor det moderne industrisamfunds endimensionalitet. For borgeren er der kun én dimension i tilværelsen: samfundet. Her er det den kritiske teoris opgave at "analysere samfundet i lyset af dets brugte eller ubrugte muligheder for at forbedre menneskets forhold (Glebe-Møller, 1970: 100). Kritikken må transcendere det bestående og pege mod en bedre fremtid. Marcuse er her inspireret af Hegels dialektiske metode, som hviler på den grundtanke, at det værende rummer et negativt element. Virkeligheden er i bevægelse og proces, fordi der hele tiden foregår en negation af det bestående, som forandrer tingene. Et frø bliver til en spire, som bliver til en plante. At begribe virkeligheden må indbefatte at forstå den som en bevægelse. Denne negative tænkning bliver

bærende for Marcuses kritiske teori, for ved hjælp af den er han i stand til at se ud over kendsgerningerne og forkaste det nuværende. Den positivistiske tænkning er for Marcuse at se godt og negativ, fordi den låser tilværelsen fast i den skikkelse, den i øjeblikket har (Glebe-Møller, 1970: 33).

Marx og Freud

Marcuse tager i sin videre kritik udgangspunkt i Marx, hvis dialektiske filosofi vendes mod den historiske realitets sociale og økonomiske kategorier. Marx opdager arbejdets fremmedgjorte karakter som varefrembringelse, der bestemmer de mellemmenneskelige forhold. Det kapitalistiske system forbinder mennesker med hinanden gennem de varer, som de udveksler. Marx skriver i *Das Kapital* (1867): "Individernes sociale status, deres levestandard, tilfredsstillelsen af deres behov, deres frihed og deres magt bestemmes alt sammen af værdien af deres varer. Den enkeltes evner og behov indgår ikke i vurderingen" (Glebe-Møller:48). Marxismen udtrykker en protest mod det fremmedgjorte arbejde og den materialisme, som hersker i det borgerlige samfund; et samfund, der gør mennesker til slaver af en materiel produktions blinde mekanismer (Glebe-Møller:57).

Det vestlige kapitalistiske samfund er for Marcuse at se ikke blot fremmed – og tingsliggørende, men også irrationelt og undertrykkende for menneskets eros – eller livsinstinkt. Her trækker Marcuse på Freuds begreber om lystprincippet, menneskets tilfredsstillelse af sine behov, og så virkelighedsprincippet forstået som det at indrette sig efter sine livsvilkår og hensynet til andre mennesker. Marcuse tolker sin samtid i 60'erne sådan at virkelighedsprincippet, er blevet omdannet til et præstationsprincip, der fungerer som en overskydende undertrykkelse. Alt handler om at præstere på arbejdsmarkedet, som et upersonligt samfund kræver af os. Den kapitalistiske virkelighed er en præstationsvirkelighed, der ikke stemmer overens med menneskets egentlige behov. Eros-driften undertrykkes og sublimeres til blot at handle om seksualitet, hvormed seksualiteten selv bliver til en vare og af-erotiseres. Det handler ifølge Marcuse om at opbygge en kultur hinsides præstationsprincippet, hvor mennesket generotiseres og arbejde bliver til et lystbetonet mål i sig selv, til leg: "Fornuft og lyst smelter sammen. Eller sagt på en anden måde: virkelighedsprincippet og lystprincippet bliver ét og det samme." (Glebe-Møller, 1970:89).

Marcuse satte sin lid til, at studenterne i kraft af deres teoretiske bevidstgørelse kunne omforme samfundet. Resultatet af ungdomsoprøret blev en kulturel sejr, men et politisk nederlag. Magten fik de unge aldrig, men hippie-bevægelsen, rock-og popmusikken og oprøret mod de stive autoriteter slog igennem og står i dag som symboler for ungdommens vildskab, frihedstrang og evne til at tænke nyt og anderledes. Spørgsmålet er, om vi i dag har brug for en ny generation af "68'ere", der tænker i negation til det bestående og vil gøre op med vor tids ensrettende præstationsprincip og vækstideologi? Hvis man er enig, er Marcuses forfatterskab et godt sted at starte sin bevidstgørelse.

Litteraturliste

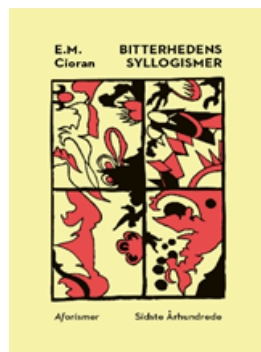
Marcuse, Herbert (1964): *Det éndimensionelle menneske*, København: Gyldendal

Glebe-Møller, Jens (1970): *Herbert Marcuse – studenteroprørets filosof*, København: G.E.C Gads forlag

Sløk, Johannes & Lund, Erik & Pihl, Mogens (1993): *De europæiske ideers historie*, København: Gyldendal

Bitterhedens syllogismer
E. M. Cioran
Forlaget Sidste Århundrede, 2017
146 sider, 199 kr

anmeldelse »

"Idéernes historie er historien om en-
somme menneskers nag." (s. 9). Således
proklamerer rumænskfødte filosof og
litterat E. M. Cioran (1911-1995) i en
af de første aforismer i denne samling
fra 1952, der som det første af Cio-
rans værker oversættes til dansk. Den
eksistentielle ensomhed, lidelsen og
gudsforladtheden står som centrale
temaer for Cioran, der med sylespidse
pile stikker i enhver tænker i historien,
der har forsøgt at løse disse problemer.
Eller for at bruge en mere rammende
metafor; han samler hammeren op, der
hvor Nietzsche efterlod den. Alle frem-
bragte idéer i filosofihistorien står på
rad og række som porcelænstallerkner
i et skydetelt, og med aforismen som sit
våben slår Cioran - i mere eller mindre
tilfældig rækkefølge - skår i de værdier,
borgerskabet sætter på det vestlige
middagsbord. Bogen er dog imidlertid
ikke kaotisk, men inddelt i tematiske
kapitler som 'Afgrundens bedrager',
'Vesten' og 'Ensomheden kilder'.

Selv mordet er en mulighed, han knuger
sig til, men konkluderer paradoksalt
i sidstnævnte kapitel: "Jeg lever kun,
fordi det står i min magt at dø, når jeg
vil: Uden idéen om selvmord havde jeg
slået mig selv ihjel med det samme." (s.
69). Cioran synes ofte at kredse om det
forhold, at tænkningen producerer for-
estillinger, der sætter mennesket i en
form for spændetrøje, det aldrig kom-
mer ud af. "Vi er en race af floskelmage-
re, skvaldrende spermatozoider, *kemisk*
bundet til Ordet." (s. 18). Her er også et
eksempel på Ciorans vekslende og vari-
erende sprog, der tvinger læseren til at
holde tæt fast i sin ordbog. Anæmi, kos-
mogoni og dénouement er ord, han for-
venter sin læser at være bekendt med.
Ligeledes forventes han at kunne sin
filosofi- og litteraturhistorie, når han
"namedropper", så en Foucault eller
Butler kunne blive helt misundelig. Det
er imidlertid dette, der giver værkets
sin styrke ved at præsentere os for et
syrebad af melankolske tanker, sarkas-
tiske kommentarer og skarpe kritik-

ker. Som når han ironiserer over kærligheden: "Havde han været lykkeligt forelsket, kunne Adam have sparet os for Historien." (s. 107). Eller når han sender en skjult hilsen til de moderne metafysikere: "Hvorfor Væren eller et andet ord skrevet med stort? Gud lød bedre." (s. 134). For en idéhistoriker er bogen en fryd at læse, smækfyldt som den er med Ciorans filosofi over 'filosofi' som aktivitet, over idéernes opkomst og historie og over det moderne menneskes blindgyde. Er man derudover optaget af pessimisme tenderende til nihilisme som filosofisk og litterær bevægelse, er Ciorans aforismer værd at gå på opdagelse i.

Det er imidlertid dette uindskrænkede sortsyn, der som kviksand trækker læseren ned i en tilstand af tungsin-dighed. Lidelsen og den dertilhørende fortvivlelse er allevegne: "Naturen har udelukkende skabt individerne for at understøtte Lidelsen, for at hjælpe den med at sprede sig på deres bekostning." (s. 78), og det synes svært at finde et opbyggeligt element i Ciorans analyse af menneskets vilkår. Han fremstår som en Nietzsche, der har oplevet to verdenskrige og Overmennesket forvandlet til en masseudryddende, biologisk arketype. Således sætningen "Jeg tror på menneskehedens frelse, på blåsyrens

fremtid ..." (s.131). Ligesom Nietzsche finder Cioran imidlertid kortvarig eksistentiel trøst i musikken, der her er viet sit eget kapitel. Der, hvor filosofien når sin egen grænse, bringer musikken os videre. "Hvorfor give sig af med Platon, når en saxofon kan give os glimt af en anden verden?" (s. 114). En saxofon Cioran med stor sandsynlighed kunne have stillet bekendtskab med i 40'erne og 50'ernes Paris, hvor han var bosat. Man fornemmer tydeligt forbindelsen til de øvrige franske eksistensfilosoffer som fx Jean-Paul Sartre og Albert Camus, der er både elskede og hadede for deres litterære bidrag. *Bitterhedens syllogismer* placerer sig et sted imellem filosofi og litteratur og leverer påstande uden argumentation, måske fordi de på en sådan måde inviterer os med ind i en hule, hvor døden, smerten og troløsheden hersker. En hule, der for det meste af Ciorans liv udgjorde hans hermetisk lukkede bolig i Paris. Et geografisk sted i en skelsættende periode i europæisk åndshistorie: "Paris, det sted på Jorden, der er fjernest fra Paradis, forbliver ikke desto mindre det eneste sted, hvor det er dejligt at fortvivle." (s. 141).

af Anders Ladefoged Christensen

Vil du på udveksling til Paris?

Indføring i individuelt tilrettelagt tilvalg i udlandet, anno 1948 og 1961

"En dame sad lige foran ham (red: Jean Wahl) med en indpakket stenografmaskine og klaprede det uddødelige vrøvl ned til stor gene for os andre. Nå, jeg hører ham naturligvis kun af sproglige og kuriøse grunde" (Kemp 1961: 4)

"De vous serais reconnaissante de bien vouloir inscrire à la Faculte des Lettres, comme étudiante sans controle M. Kemp. Mme M. Baratin." (Kemp 1961: 2)

I 2016 finder Rødderne den Arkivariske Front en brevveksling mellem Peter Kemp og Johannes Sløk, hvor Kemp i 1996 har vedlagt en kopi af et brev til Sløk fra 1961, som han sendte fra Sorbonne Universitet, selvom han endnu ikke var indskrevet endnu, hvorefter Sløk replicerede, at Kemps ophold mindede om sit eget i 1948, hvor han både gik på College de France og på Sorbonne, selvom han heller ikke havde været indskrevet. Brevvekslingen er en lektion i bureaukratiske strukturer, hvis træghed ufortrødent trumfer ratio-

neringsmærker, indskrivninger, sprogkurser, professorer, livretter og legatansøgninger. Resultatet er "et frygteligt maseri og til tider kaos" (Kemp 1961: 3). Fortvivl gerne! Rødderne den Arkivariske Front kan berette, at individuelt tilrettelagte tilvalg i udlandet stadig er præget af samme træghed og uforsonlighed – ja, måske er det endda intensiveret, nu hvor det virkelige bureaukrati er erstattet af en magtesløs administration. Diskrete maskiner kommunikerer udmærket, men intet kan give os det virkelige bureaukrati tilbage!

Materialet på de efterfølgende sider er et fotografisk genoptryk af Rødderne den Arkivariske Fronts publikation fra 2016: *Jeg glemte min livret*, Aarhus: Arkivari-
sternes Bogklub.

Om brevvekslingens deltagere:

Peter Kemp (f. 1937, Vindung) er professor emeritus, systematisk teolog og filosof samt præsident for Føderationen af Filosofiske Foreninger. Fyldte 79 år i 2016.

Johannes Sløk (f. 1916, Frederiksberg) er professor emeritus, systematisk teolog og filosof. Kunne være fyldt 100 år i 2016.

Asker Bryld Staunæs (f. 1995, Frederiksberg) er stud. idéhistorie, systematisk arkivarist og posthumanist. Fyldte 21 år i 2016.

JEG GLEMTE MIN LIVRET

Rødderne til Peter Kemp om Kemp
til Johannes Sløk om Sorbonnes
diskrete bureaukrati og tilbage til
Rødderne

JEG GLEMTE MIN LIVRET
ISBN 978-87-93619-01-2
Arkivaristerne's Bogklub

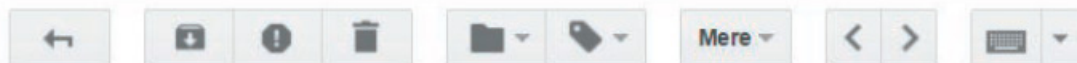
Arkivaristerne°
Maj 2017
Aarhus
i samarbejde med

Institut for
Emancipation
svidenskab

og

Rødderne den
Arkivariske Front

ISBN 978-87-93619-01-2
Arkivaristerne's Bogklub

Fwd: Brevudveksling med Sløk

Indbakke x

Asker Bryld Staunæs

14.35 (for 47 minutter siden)

til mig

Videresendt samtale

Emne: Brevudveksling med Sløk

Fra: Asker Bryld Staunæs <askerbryld@gmail.com>

Dato: 31. oktober 2016 kl. 15.39

Til: kemp@edu.au.dk

Kære Peter

Vi er en gruppe idéhistoriestuderende, der i forbindelse med fagets 50-årsfødselsdag næste år har fået ansvaret for instituttets arkiver, som vi skal gøre tilgængelige for omverdenen og omstrukturere på kunstnerisk og videnskabelig vis. Der er vi stødt på en gammel brevudveksling, som du havde med Johannes Sløk omkring den franske oversættelse af 'Kierkegaard - Eksistensens tænker', og hvor I også diskuterer Løgstrup, hverdagslivet og et meget charmerende brev af dig er også med, hvor du skriver til Sløk, mens du studerer på Sorbonne Universitet.

Vi ville høre dig, om vi godt må bruge dele af brevudvekslingen til publikation på vores hjemmeside roedderne.blogspot.dk, og om vi godt må trykke samme uddrag i nogle små klammehæfter, som vi gerne vil uddele på instituttet. Det skal nok gøres sobert, det lover vi. Ideen er særligt at kunne give nogle vidnesbyrd om studieliv i et universitetsmiljø, der ikke findes på samme måde længere.

KH, Asker Bryld Staunæs, Rødderne den Arkivariske Front, Idéhistorie

Fra: Peter Kemp <kemp@edu.au.dk>

Dato: 31. oktober 2016 kl. 16.13

Til: Asker Bryld Staunæs <askerbryld@gmail.com>

KOPI

CENTER FOR ETIK OG RET
i Natur og Samfund

Forskerbyen Symbion
Fruebjergvej 3
DK-2100 København Ø
Danmark

Telefon: 45.39179858, Telefax: 45.39179857

11. februar 1996

Professor dr. theol.
Johs. Sløk
Rosenvej 11
8240 Risskov

Kære Bo!

Nu skulle alt hvis være i orden med hensyn til din bog, Dronningen har fået den og jeg håber du har modtaget nogle flere eksemplarer af den. Det har Thor A. Bak også, så M. Lafarge har ikke fået lov at splippe billigt. Det manglede også bare.

Jeg vedlægger en kopi af et gammelt brev, jeg har skrevet til dig - det fandt jeg forleden dag og det har mere mig meget, dels fordi jeg så godt skjuler, at jeg ikke studerede ret meget de første par måneder i Paris, dels fordi jeg er betydeligt mere begejstret for filosofierne Polin og Jankélévitz end for Ricœur, der kun får nogle få linjer om at han læser op af et manuskript for mange tilhørere - siden har jeg jo vurderet disse tre helt anderledes!

Har du hørt om, hvordan Politikens kulturredaktion påstod, at et billede, der skulle ledsage en anmeldelse af en bog af og forestille Hartnack, men forestillede Løgstrup, skulle forestille dig. Jeg var blandt dem, der gjorde avisen opmærksom på, at du aldrig har haft Løgstrups hårpragt på tegningen, og redaktionen måtte til sidst beskæmmet bøje sig.

De bedste ønsker
til jer begge fra -
jeres hengivne

Enter Kemp
Fondation danoise
9, Boulevard Jourdan
Paris XIV
France.

15. december 1961

Kære professor Sløk,

Efter at jeg nu har været her i Paris i halvanden måned, synes jeg, at De bør høre lidt om, hvordan den første tid er gået. Den er – jeg håber De tilgiver mig – ikke blot gået med filosofiske studier. Allerede i de første dage blev jeg klar over, at hvis jeg skulle gøre mig håb om at få noget ud af forelæsningerne ved Sorbonne, måtte jeg tage franskundervisning. Og det har jeg så også gjort. Jeg har gået til fransk de fem af ugens dage fra kl. 12.30-14.00 og tirsdag og torsdag fra 19.00-20.00. Samtidig har jeg for at øve mit øre for det franske gået til en forelæsning på Sorbonne over et eller andet filosofisk hver formiddag og i december til een eller to forelæsninger hver eftermiddag. Det har naturligvis hjulpet på min evne til at forstå sproget, når det tales. Jeg kunne jo, da jeg kom herved, temmelig let læse fransk, men skrive, tale om, høre det kunne jeg ikke, og det er det, som der nu er rådet bod på. Efter jul vil jeg så holde op med franskundervisningen og de mange forelæsninger, for at hellige mig det emne, jeg er taget herved for at studere, og nogle enkelte gode professorer, der forelæser over noget, der har relation til mit emne.

Tiden indtil nu er også gået med at se og opleve Paris, og dertil kan al tiden jo gå, hvis man ikke passer på. Jeg synes dog, at jeg i den første tid måtte orientere mig lidt, selvom det skulle gå ud over hjemmelæsningen. Jeg har da heller ikke fået læst ret meget i den forløbne tid, noget Bergson, noget Sartre og Émile Breniers bog: *Transformation de la philosophie française*. Denne sidste synes jeg er ganske fortræffelig som indførelse i de problemer, der har optaget og optager sindene i dette århundredes Frankrig. Den står i Aarhus på det filosofiske institut. Jeg har altså ikke læst så meget endnu, men jeg har besluttet, at i hvert fald januar og februar skal være arbe-

jdsmåneder, og omkring den 1. februar skal jeg sende Dem en rapport om, hvordan mit arbejde til den tid er skredet frem.

Efter jul håber jeg også omsider at være blevet indskrevet på Sorbonne. De vil tro det er løgn, når de hører om, hvor vanskeligt det har været, selvom jeg er her på fransk statslegat. Først skulle jeg afhente et papir på legatkontoret hernede. Det fik jeg besked om at aflevere på universitetet. Jeg stillede mig så troskyldigt i kø foran det humanistiske fakultets kontor, og efter at have stået der i tre kvarter fik jeg at vide, at jeg et andet sted skulle hente et kø-kort. Det hentede jeg så, og skulle ifølge det stille mig i kø den 27 november. Da jeg havde stået i kø på den dato i en halvtimes tid, blev jeg smidt ud af køen, fordi jeg ikke havde købt en livret, hvilket er en lille bog med vita og eksaminer noteret som alle studenter skal have. Så, jeg købte bogen og stillede mig i kø igen. Da jeg endelig kom ind på fakultetskontoret, fik jeg lov til at skrive min adresse og betale for et frimærke med løfte om at høre nærmere. Jeg hørte nærmere og fik besked om på en bestemt dag og tid at stille på et kontor for fremmede studenter. Jeg gik derop og fik et papir, som man bad mig aflevere en torsdag morgen på fakultetskontoret. På papiret stod skrevet: *de vous serais reconnaissant de bien vouloir inscrire à la Faculte des Lettres, comme étudiante sans controle M. Kemp. Mme M. Baratin.* Med dette vigtige papir stillede jeg så på fakultetskontoret. Imidlertid kludrede jeg i det, idet jeg glemte min livret hjemme. Jeg spurgte, om jeg ikke skulle gå ind hos portneren og købe en ny. Dette spørgsmål så den dame, jeg talte med sig ikke i stand til at besvare; hun sendte mig hen til en anden, som sendte mig til en tredje osv., indtil jeg fandt ud af, at jeg hellere måtte tage hjem. Næste dag tog jeg så ind til kontoret igen, men man ordner kun sådanne sager som min

torsdag formiddage, så jeg måtte gå igen. Og nu håber jeg så på næste torsdag lige inden jul at det skal lykkes mig at blive indskrevet. Måske holder man ferie på torsdag, men så er der jo hele januar til at forsøge i.

At blive indskrevet har ikke nogen betydning med hensyn til adgangen til forelæsningerne; den er fri. Men jeg kan ikke komme på universitetsbiblioteket og det filosofiske bibliotek før jeg er indskrevet, så derfor må det gøres. Adgangen til forelæsningerne er som sagt fri, hvis man kommer tidsnok til at kunne komme ind. Til visse af de filosofiske forelæsninger er tilstrømningen så stor, at den overgår tilstrømningen til Deres Kierkegaard-forelæsninger. Man skal være heldig, hvis man kan få en ordentlig stol at sidde på. De franske studenter gør tit det, at hvis der i et bestemt lokale til en bestemt tid er en meget søgt forelæser, de gerne vil høre, kommer de til den, der har forelæsning før i samme lokale. Så sikrer de sig en god siddeplads på den måde. At man ikke har akademisk kvarter på Sorbonne, gør i øvrigt ikke forholdene lettere. Alle forelæsninger begynder og ender officielt præcis, så De kan nok tænke dem, at når der er stor tilstrømning, og nogen skal ud af et auditorium mens andre skal ind samtidig af samme dør, er resultatet et frygteligt maseri og til tider kaos. Vi skal være vældig glade derhjemme for vores akademiske kvarter.

De er sikkert interesseret i at høre lidt om, hvilke forelæsninger, jeg følger. Og jeg skal nævne de vigtigste. Jeg kan begynde med Jean Wahl[*]. Jeg følger hans *rescherches métaphysiques*, ikke fordi de er meget værd, men fordi de er temmelig lette at forstå, da jeg kender det meste af hvad han siger i forvejen fra filosofihistorien. Hvis De hørte ham, ville de blive

*Jean Wahl (1888-1974):

https://fr.wikipedia.org/wiki/Jean_Wahl

rasende over hans overfladiskhed. Han springer rundt mellem filosofierne og sammenligner og viser forskelle, linier osv. Han er meget værre end mig til at sammenligne ting, der ikke uden videre har noget med hinanden at gøre. I øvrigt er han en mærkelig særling. Han ser ud og er klædt fuldkommen som manden på gaden forestiller sig en filosof. Jeg husker tydeligt den første gang, jeg så ham: inderst en hvid skjorte, dernæst en grå sweater, som ikke så ud til at være vasket i de 70 år, han så ud til at have levet; den ene skjorteflip stak ind under sweateren og omkring halsen havde han et slips, der øverst var sort og derefter gik over i samme farve som sweateren, ud over hvilken slipset i øvrigt sad. Så havde han ude på igen vest og jakke. Håret strittede til alle sider og brillerne havde stærkt hornstel. Da han begyndte forelæsningen sad han med et hvidt stykke papir, og da han var færdig, havde han overmalet papiret med tegninger: hans manuskript var udarbejdet. En dame sad lige foran ham med en indpakket stenografmaskine og klaprede det udødelige vrøvl ned til stor gene for os andre. Nå, jeg hører ham naturligvis kun af sproglige og kuriøse grunde.

For at gå fra det værste til det bedste vil jeg nævne Polin^[**]. Han har to forelæsninger. En over liberté et ordre og en anden over la philosophie de l'atom (eller: forholdet mellem teori og praksis). Han er grundig, klar, original, inspirerende og bruger filosofihistorien med forsigtighed og indlevelse. Han smiler altid lidt smøret, når han taler om Sartre og nævner som alle andre her i øvrigt Bergson med stor respekt. A propos Bergson, så er der næsten ikke en filosofisk forelæsning, hvor han ikke nævnes. Han er på Sorbonne ganske enkelt dette århundredes filosof. Det betyder ikke, at man ikke kritiserer ham, Polin gør det, men det er hver gang med den

^{**}Raymond Polin (1910-2001):

https://fr.wikipedia.org/wiki/Raymond_Polin

største respekt.

Så følger jeg to forelæsninger af Jankélévitch[***] . Han er den hurtigst talende professor jeg har hørt, men samtidig også den eleganteste og vittigste franske taler jeg har stiftet bekendtskab med. Han danser gennem problemerne og dog er han ikke overfladisk som Jean Wahl. Han er velforberedt og bliver længe på eet sted, indtil han med mange forskellige udtryk, mange eksempler og forskellige måder har klarlagt problemet. Den ene forelæsning er over "Autrui" altså næstebegrebet, og den anden over "La teutation", lidt mere populær, fordi den hører til cours publics, der transmitteres i Radio Sorbonne, en radio, der er oprettet på grund af pladsmanglen. Jeg ville dog ikke kunne forstå ham i radio fordi han taler så rasende hurtigt, så jeg kommer til selve forelæsningen. Sveden driver naturligvis af ham, medens han taler, skummet står ham om mundvigene og lommetørklædet må mange gange op og tørre det værste af.

Lad mig til sidst af filosofiprofessorerne nævne Ricoeur[****] . Han er ikke så charmerende eller interessant som de førnævnte, han sidder nede ved katederet og læser op af et manuskript, men han er meget søgt, og hans emne er også interessant, idet han behandler selve tidsproblemet.

Hvad jeg her har nævnt at professorers forelæsninger, vedkommer synes jeg alle mere eller mindre mit specialeområde. Andre forelæsninger har jeg naturligvis også hørt, for at lære fakultetet nærmere at kende. Endvidere har jeg hørt Os-

***Vladimir Jankélévitch (1903-1985):

https://fr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Jankélévitch

****Paul Ricoeur (1913-2005):

https://fr.wikipedia.org/wiki/Paul_Ricœur.

Bliver senere Kemps store filosofiske inspirationskilde og personlige ven.

car Cullmann[****] , som forelæser hver fredag i et specielt religiøst institut over Johannesevangeliet. Af ham forstår jeg hvert ord, fordi det er teologi og eksegese.

Studerterne her skriver som rasende. Der mangler lærebøger, men det er nu ikke hele grunden. Jeg tror mange af dem mangler lidt kritisk sans til at skelne mellem, hvad der er nyt i det, der siges, og hvad man kunne have sagt sig selv. Dertil kommer, at de nærer megen stor respekt for deres professorer, hvilket naturligvis i en vis forstand er udmærket, men respekten er så stor, at de forhindres i at se, hvad der ikke er guldgrube. Studenterne er også på anden måde lidt anderledes end de danske. De er meget politisk aktive, og de udøver politisk aktivitet sammen med deres professorer. En dag var der således fælles strejke fra studenternes og professorernes side, for at protestere imod at OAS[*****] havde smidt en bombe ind i en af professorernes lejligheder.

Jeg har også været til årsfest på universitetet. Den foregik med betydeligt mere farvepragt end hjemme, de franske professorer har gule eller røde kapper, og de forskellige udenlandske professorer, der blev kåret til æresdoktor, havde hver deres særprægede professorkappe på. Kun den norske Frede Castberg[*****], der blev æresdoktor, var i almindeligt sort tøj. Der blev holdt en tale af de forskellige dekaner for hver af æresdoktorerne, to doktorer for hvert fakultet, indimellem

****Oscar Cullmann (1902-1999):

https://fr.wikipedia.org/wiki/Oscar_Cullmann

*****Organisation armée secrète (1954-1962):

https://fr.wikipedia.org/wiki/Organisation_armée_secrète

En højreradikal paramilitærgruppe.

*****Frede Castberg (1893-1977):

https://no.wikipedia.org/wiki/Frede_Castberg

spillede et mægtigt orkester med harpe og hvad ved jeg, og til sidst talte rektor og kårede en neger, Senegals præsident, der også er digter, til doktor h.c[*****]. Det var en stolt, flot neger, der trådte frem. Og fotograferne væltede sig rundt for at få billeder af de nye doktorer, idet de fik tre haleskin af et eller andet dyr hængt over skulderen foruden noget papir i hånden.

Nu håber jeg, at de har fået indtryk af, at jeg har fået noget ud af opholdet. Jeg kunne selvfølgelig også fortælle dem en mængde om byen, men jeg har holdt mig til det, der angår universitetsforholdene og mit studium. Omkring 1. februar håber jeg at kunne sende dem en rapport om fremgang på det rent studiemæssige område, og til den tid vil jeg så også sende dem nogle udkast til legatansøgninger, så det kan lykkes mig at blive her, indtil foråret kommer.

Hjerteligste hilsener

Peter Kemp

*****Léopold Sédager Senghor (1906-2001),
https://en.wikipedia.org/wiki/Léopold_Sédager_Senghor

Senegalesisk præsident, digter og filosof.

Kære Peter

Tak for begge breve. Jeg har ikke bare skrevet til dronningen, men også fået et langt og hjerteligt brev fra hende. Også Vergote har skrevet meget venligt til mig og mener, at vi i stil og tankegang ligner hinanden meget!

Dit gamle brev fra Paris har morat mig meget, og jeg kan ikke lade være med at sammenligne dig i -61 med mig i -48. Situationen i Paris havde naturligvis ændret sig meget i mellemtiden, så vi stod ikke helt over for de samme problemer; jeg havde desuden erhvervet mig dr.teol. titlen, og den slags titler betyder jo meget dernede. Jeg lod mig ikke indskrive ved Sorbonne, for gennem Heinrich Bach havde jeg fået adgang til det nationale bibliotek, og det kunne jeg udmærket klare mig med! Forresten gik jeg mere på Collège de France end på Sorbonne; det var stadig det med titlen. Men jeg hørte faktisk Jean Wahl og giver dig helt ret i det med overfladiskheden. ~~Jeg kender også~~ Jeg kender også Cullmann, men mest fra Basel. Du har derimod undgået det, som jeg var udsat for, nemlig rationeringsmærker, og de var næsten lige så umulige at få fat på som at få rigtig adgang til Sorbonne. De rationeringsmærker var mit første møde med fransk byresukrati, bevar mig vel! Iøvrigt brugte jeg ligesom du megen tid på at "opløve" Paris, og det er jeg ikke det mindste flov over. Jeg plejer ellers altid at indprente de studenter, der rejser til udlandet, at noget af det vigtigste er at lære dette fremmede sted at kende, dets atmosfære, dets éprit, dets kultur, for uden det forstod man ikke den forskning, som blev drevet dér på stedet. Jeg gjorde det samme andre steder, især i Firenze og Rom; det var uvurderligt i mine studier over renaissance og dens filosoffer. Nu må jeg nøjes med minderne om det alt sammen, men jeg er meget lykkelig for at have oplevet det.

Hjertelig hilsen til jer alle tre

Bo

Fra: **Peter Kemp** <kemp@edu.au.dk>
Dato: 31. oktober 2016 kl. 16.13
Til: Asker Bryld Staunæs <askerbryld@gmail.com>

Kære Asker

Det er der næppe noget galt i, men min brevveksling i 90erne med Sløk står jo i bogen JS - 100 år, med mindre I har hele brevvekslingen, som jo er forkortet af hensyn til endnu levende, der omtales. Men hvordan har I fået fat i mit brev til ham fra studietiden? Det står jo ikke i bogen.

Bedste hilsner

Peter

-----Oprindelig meddelelse-----

Fra: Asker Bryld Staunæs [mailto:askerbryld@gmail.com]
Sendt: 31. oktober 2016 15:40
Til: Peter Kemp
Emne: Brevudveksling med Sløk

Fra: **Asker Bryld Staunæs** <askerbryld@gmail.com>
Dato: 31. oktober 2016 kl. 16.24
Til: Peter Kemp <kemp@edu.au.dk>

andet

Redaktionens ønskeliste

Tingens redaktion ønsker alle vores læsere en glædelig jul og et godt nytår. Da vi er bevidste om, at de foreliggende festligheder må understøttes af materialisme - ånd er utilstrækkeligt - fremsender vi hermed en ønskeliste med vores foretrukne stykke materialitet: Bøger. Hvert redaktionsmedlem beretter om den bog, der i år er øverst på deres respektive liste. Skulle vi modtage gaverne vil være forbrugerne, julemanden og Marcel Mauss evigt taknemmelige.

Microsculpture: Portraits of Insects af Levon Biss

Coffetablebogen, der samler op på Levon Biss' fotoprojekt, hvor insekter fra Oxford Museum of Natural History fotograferes på mikroskopisk plan. Projektet er interessant, fordi det skriver sig ind i en lang tradition for naturhistorie siden Robert Hooke, hvor kunst og videnskab mødes for at fremstille naturens kompleksitet for det menneskelige øje.

Bogen er ønsket af Anders Ladefoged Christensen

Krig og Fred af Leo Tolstoj

Det er en bog, jeg allerede ejer og har læst, men som jeg aldrig rigtig har nydt. Det skyldes ikke bogen selv, snarere det virkelig ringe eksemplar, jeg er i besiddelse af – en Wordsworth Classics edition købt for 39,95 med så lille en skriftstørrelse, at den ikke er til at læse uden lup, hovedpine og ømme øjne. Så selvom den står i bogreolen, har den altså fået sin plads på ønskelisten i år – i en tvedelt, hardback-udgave med ordentlig skriftstørrelse vel at mærke – så jeg endelig kan læse den med fornøjelse frem for frontallapssmerter. Let this be a lesson to you kids: bøger kan købes for billigt!

Bogen er ønsket af Arendse Wenzel Måge

Sommerfugledalen af Inger Christensen

Mit største bogønske er *Sommerfugledalen* af Inger Christensen. Jeg forsøger i øjeblikket at genoprette den håbløse kønsbalance, der hersker på min bogreol. Og jeg har ladet mig fortælle, at ethvert dannet hjem bør have Inger Christensen stående - forhåbentligt skammer jeg mig mindre efter jul.

Bogen er ønsket af Casper Folmer Jensen

On the Process of Civilisation af Norbert Elias

I 2012 blev dette sociologiske hovedværk genudgivet af den britisk baserede *Norbert Elias Foundation* som tredje i rækken af Elias' samlede værker. Elias' tese var, at verdens befolkning, med særlig fokus på Europa, gradvist, over hundredevis af år, var blevet mindre voldelige gennem 'civiliserende processer'. Værket kan levere et modstykke til de 'kritiske' (læs: -pessimistiske) idéhistorier, der til tider tager overhånd. Som Steven Pinker skrev under inspiration fra Elias: "As one becomes aware of the decline of violence, the world begins to look different. The past seems less innocent; the present less sinister."

Bogen er ønsket af Dann Grotum Nielsen

Heinrich von Ofterdingen af Novalis

Novalis er en central skikkelse i den tyske romantik, som jeg længe har ville læse. Han er inkarnationen af den længselsfulde romantiske poet. Hans uafsluttede roman *Heinrich von Ofterdingen* er en forherligelse af poesien, som indledes med hovedpersonens drøm om den 'blå blomst'.

Bogen er ønsket af Mathias Guldberg

CALL FOR PAPERS

T NGEN

- Afdelingsblad for Idéhistorie

MANIFEST!

Har du et ovenud stort behov for at fastslå og tilkendegive, hvad du egentlig mener? Et manifest er et udtryk for en sådan lyst!

Manifestet er en identitetsmarkør. Det er en indkredsning af en orientering. Det kan både opsamle tanker eller være et reelt nybrud med den eksisterende orden. Manifestet har i alverdens magtkampe været en tydelig positionering.

Igennem tiden er der faktisk en del, der har haft brug for at manifestere deres tanker.

Mest kendt er nok Karl Marx og Friedrich Engels' ikoniske kommunistiske manifest fra 1848. Men også inden for kunsten har manifeste udmærket sig. I 1924 skrev André Breton et surrealistisk manifest. I 1995 udlagde flere danske filminstruktører, anført af Lars von Trier, et manifest for dogmefilm. I feministiske kredse har GirlSquad netop lanceret ludermanifestet. I en lidt anden betydning af ordet var "manifest destiny" i 1800-tallet en legitimering for amerikanske kolonister til at tildrage sig mere af Nordamerika. Selv socialdemokratiets nye principprogram kan i praktisk henseende ses som et manifest. Og så er "Manifest" efter sigende også en erotisk fetich-club i København.

Vi håber, på redaktionen, at du har lyst til at manifestere manifestet i næste nummer af Tingen.

Deadline for næste nummer er 1. februar 2018. Er du interesseret i at skrive en artikel, kan du kontakte redaktionen på mail (ide.tingen@gmail.com) og få tilsendt skrivevejledning samt svar på eventuelle spørgsmål.

